

Arbejdsmarkedskrisen er langt fra overstået

Selvom arbejdsløsheden i maj steg mindre end frygtet, er arbejdsmarkedskrisen ikke overstået. Det forventede fald i BNP på et sted mellem 3-3½ pct. i år tilsiger, at arbejdsløsheden fortsat vil stige voldsomt, og at vi på et tidspunkt i løbet af de kommende år passerer 170.000 arbejdsløse. Arbejdsmarkedet kan nemlig først forventes at vende, når væksten når op på 1½-2 procent, hvilket tidligst sker i 2012. Det vi oplever i øjeblikket, er således blot udtryk for, at pinen på arbejdsmarkedet bliver trukket ud.

af Arbejdsmarkedsøkonom **Erik Bjørsted**

29. juli 2009

Analysens hovedkonklusioner

- Med de nyeste ledighedstal for juni måned 2009 passerer arbejdsløsheden med al sandsynlighed 100.000 fuldtidspersoner.
- På trods af at arbejdsløsheden i disse måneder stiger mindre end de voldsomme stigninger, vi så tidligere på året, er arbejdsmarkedskrisen langt fra ved at være overstået. Arbejdsmarkedet vender nemlig ikke før, vi når en vækst på 1½-2 pct. Det sker tidligst i 2012.
- Dette underbygges af de historiske erfaringer, der viser, at stigningerne i ledigheden under økonomiske kriser veksler markant i styrke og længde.
- For 5.000 personer udløber deres periode med arbejdsfordeling snart. Antallet af fyringer kommer derfor formentlig til at stige kraftigere igen efter sommerferien.
- Der er stadigvæk behov for en vækstpakke til at tage toppen af ledighedsstigningen.

Kontakt

Arbejdsmarkedsøkonom
Erik Bjørsted
Tlf. 33 55 77 15
Mobil 27 68 79 50
eb@ae.dk

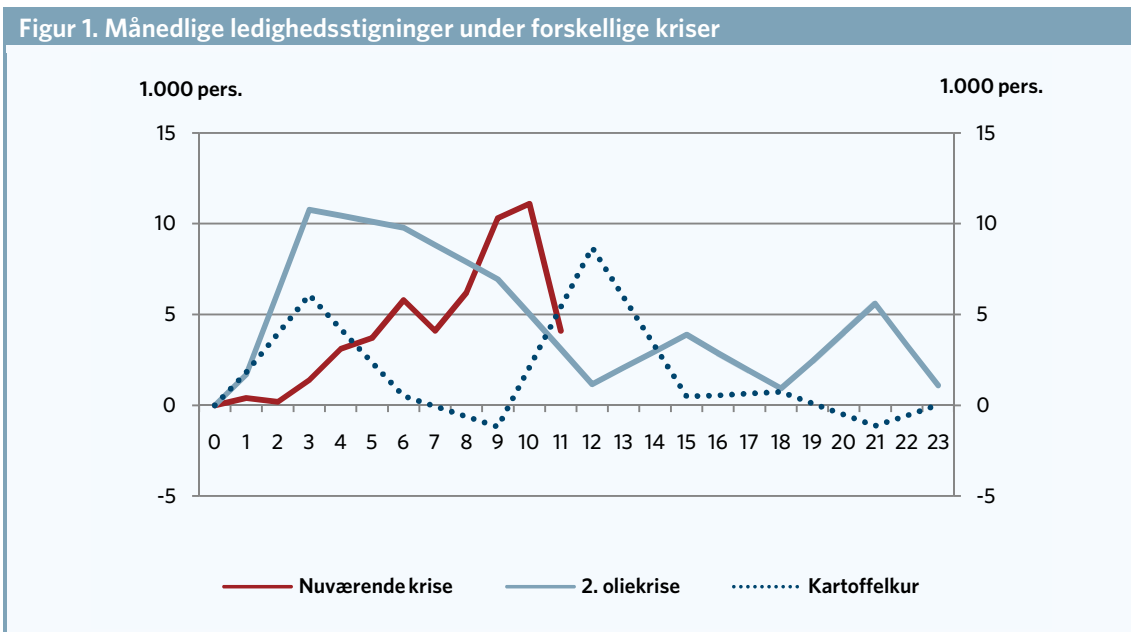
Presseansvarlig
Janus Breck
Tlf. 33 55 77 25
Mobil 40 61 34 38
jb@ae.dk

Resumé

Ledigheden steg "kun" med 4.100 fuldtidsledige i maj måned. På baggrund af de nuværende indikatorer må en tilsvarende moderat stigning i ledigheden forventes, når tallene for juni offentliggøres i slutningen af juli måned. Arbejdsløsheden vil dermed passere 100.000 fuldtidspersoner. At arbejdsløsheden stiger mindre end de voldsomme stigninger, vi så tidligere på året, kan imidlertid ikke tages som udtryk for, at arbejdsmarkedskrisen er ved at være overstået.

Ledigheden kommer således til at stige voldsomt i de kommende år, og det vi oplever i øjeblikket er blot, at pinen på arbejdsmarkedet trækkes ud. Omfanget af arbejdsdeling er steget voldsomt siden nytår, men hvis jobudsigterne ikke forbedres væsentligt i den kommende tid, så er dette blot en stakket frist. I juni måned var der knap 5.000 personer på arbejdsdeling, der havde fået forlænget perioden udover de oprindelige 13 uger. Fristen for mange af disse personer er ved at udløbe, uden at der udsigt til et job. Man må derfor forvente, at fyringerne vil tage til igen efter sommerferien. Det kan føre til større ledighedsstigninger, da personer på arbejdsdeling ikke er fuldtidsledige og kun tæller med i ledighedsstatistikken i de uger, hvor de modtager supplerende dagpenge.

Ser man på den historiske udvikling i arbejdsløsheden, har der været en tendens til, at ledighedsstigningerne svinger relativt voldsomt under økonomiske kriser. At ledigheden i en periode stiger mindre end i de foregående måneder, er således langt fra det samme som, at arbejdsmarkedet er ved at vende.

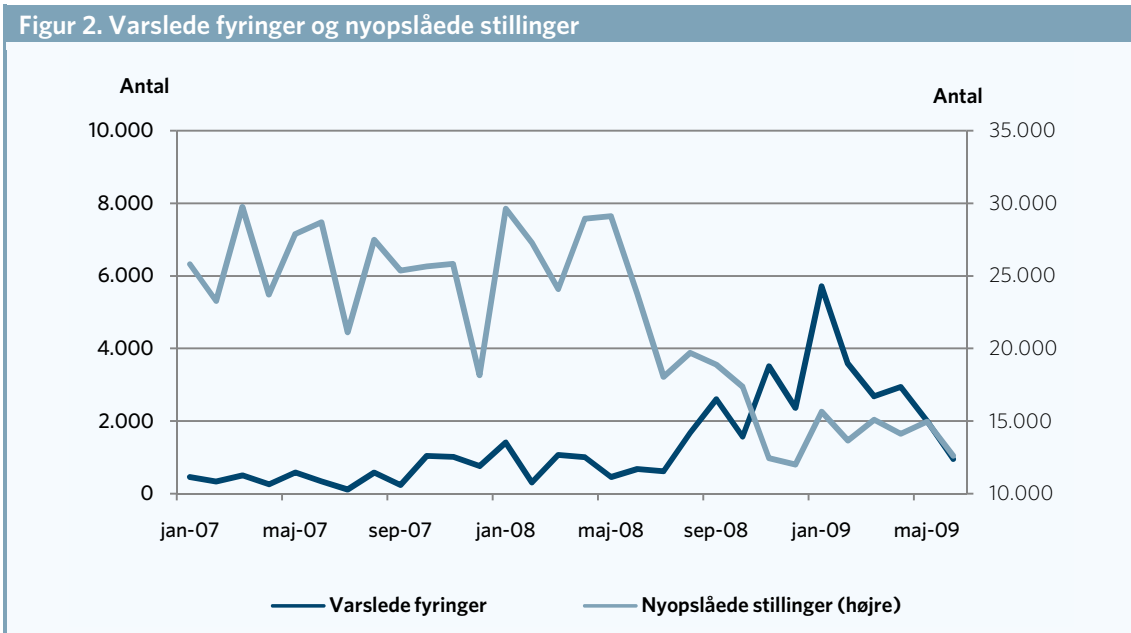
Anm.: Nulpunktet for de enkelte kriser er januar 1980 for anden oliekrise, oktober 1987 for kartoffelkuren og juni 2008 for den nuværende krise. Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

I 2009 forventes et fald i BNP i omegnen af 3-3½ pct., hvilket indikerer at arbejdsløsheden fortsat kommer til at stige voldsomt de kommende år. Ifølge Okuns Lov, som er en sammenhæng mellem BNP-væksten og ændringer i arbejdsløshedsprocenten, kommer arbejdsløsheden til at passere 170.000 ledige.

For at beskæftigelsen igen kan begynde at stige, skal væksten op på ca. 1½-2 pct. En sådan vækst kan vi tidligst se frem til i 2012. Hvis arbejdsmarkedet mod forventning vender før, at vi har en vækst på 1½-2 pct. har Danmark et produktivetsproblem, fordi den gennemsnitlige produktivitet i Danmark normalt ligger på dette niveau. I dette lys er der fortsat brug for en vækstpakke med fokus på offentlige investeringer, der kan imødegå de ledighedsstigninger, vi kommer til at opleve i de kommende år.

Arbejdsmarkedet er langt fra en vending

Stigningen i ledigheden i maj blev "kun" på 4.100 fuldtidsledige. Det var af mange økonomer ventet, at ledighedsstigningen ville løje en smule af de kommende måneder, men ikke så meget, som tilfældet blev. Figur 2 viser udviklingen i antallet af varslede fyringer og antallet af nyopslåede stillinger i Jobnet. Som det fremgår af figuren steg antallet af varslede fyringer dramatisk i efteråret 2008 frem til og med januar 2009. Samtidig med at antallet af varslede fyringer steg, faldt antallet af nyopslåede stillinger voldsomt i efteråret. De to forhold tilsammen betød, at ledigheden begyndte at stige voldsomt og kulminerede med stigninger på over 10.000 fuldtidspersoner i foråret 2009.

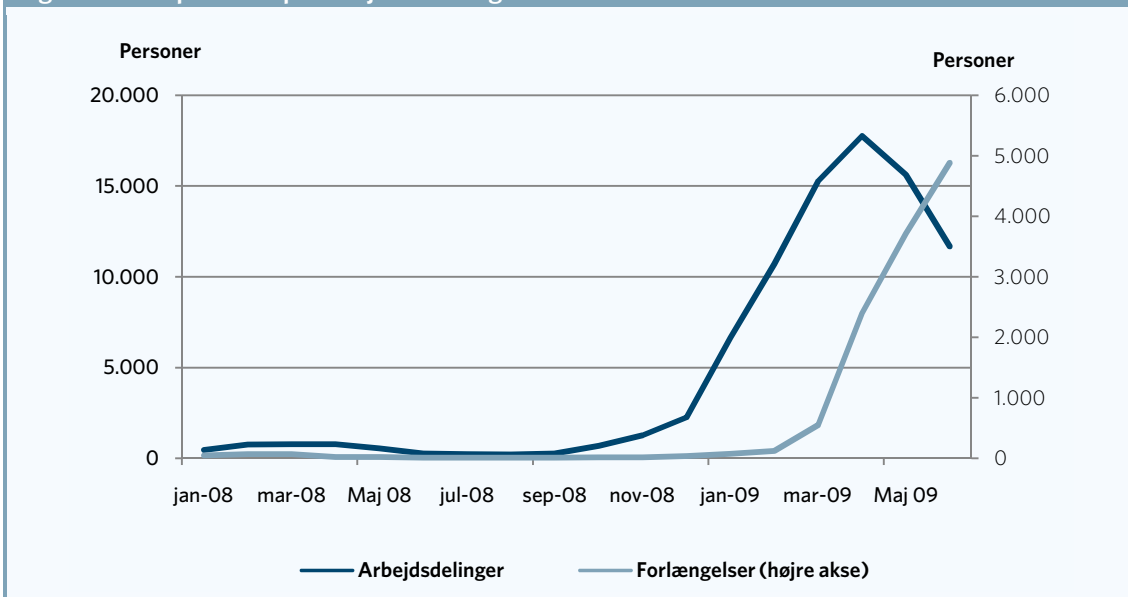
Kilde: AE på baggrund af Jobindsats.dk.

Efter nytår er antallet af varslede fyringer imidlertid faldet betydeligt igen, samtidig med at antallet af nyopslåede stillinger har stabiliseret sig omkring 13.000. På den baggrund kan det ikke udelukkes, at ledighedsstigningen i juni ligeledes bliver relativt moderat - og således ikke vil overstige 6.000 personer. Dette er ikke helt så kraftigt som forventet i AEs seneste økonomiske prognose. Denne forventning bekræftes af, at ledighedsstigningen i forbundet 3F for juni blev på 1.000 personer, hvilket er betydeligt under ledighedsstigningerne de foregående måneder, som har været helt oppe på ca. 4.000. Arbejdsløsheden forventes dog stadigvæk at passere 100.000 fuldtidsledige i juni.

Arbejdsdeling som en del af forklaringen

Grunden til de færre fyringer er sandsynligvis den, at virksomhederne siden nytår i stigende grad har gjort brug af muligheden for arbejdsdeling. Af figur 3, som viser antallet af personer på arbejdsdeling fremgår det, at antallet af personer på arbejdsdeling fra september 2008 til juni 2009 er steget med ca. 11.400. Man kan som udgangspunkt få supplerende dagpenge i 13 uger, når man er på arbejdsdeling. Efter udløb af de 13 uger kan man søge om supplerende dagpenge i op til yderligere 13 uger. Af figuren fremgår det, at der ligeledes har været en voldsom vækst i antallet af personer, som har fået forlænget deres tid på arbejdsdeling. I juni 2009 var der således 4.883 personer, som havde fået forlænget deres periode med arbejdsdeling.

Figur 3. Antal personer på arbejdsfordelinger

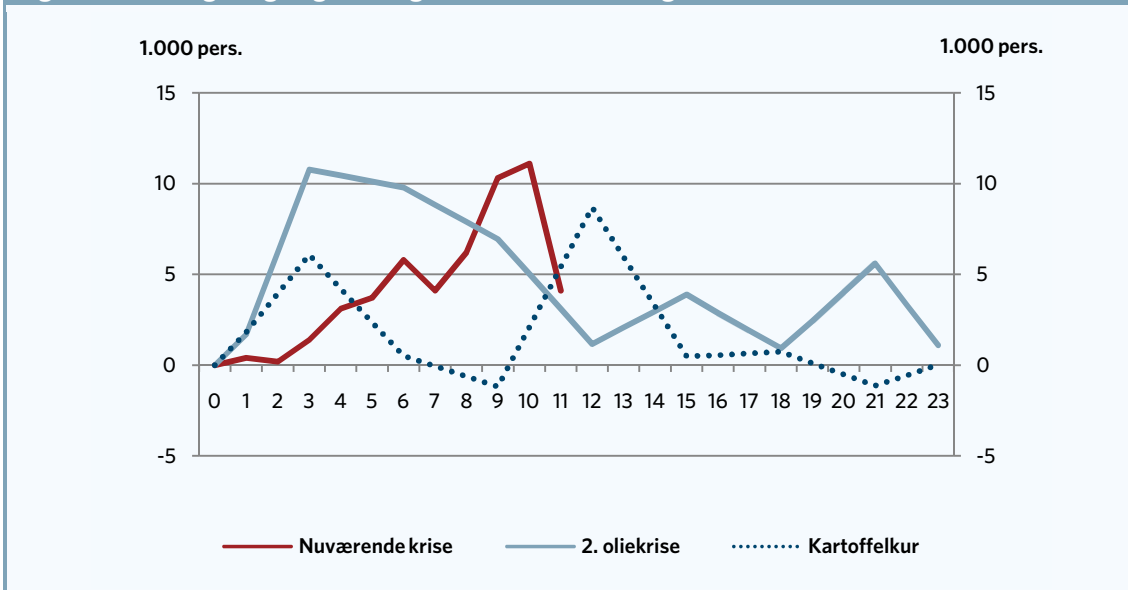
Kilde: AE på baggrund af jobindsats

Inden for kort tid udløber fristen for mange af de personer, som har fået forlænget deres periode på arbejdsfordeling. Hvis der ikke venter dem et job efter periodens udløb bliver de pågældende personer sandsynligvis fyret. Det kan føre til større ledighedsstigninger efter sommerferien, da personer på arbejdsdeling ikke er fuldtidsledige og kun tæller med i ledighedsstatistikken i de uger, hvor de modtager supplerende dagpenge.

Ledighedsstigninger svinger under kriser

Historisk har der været en tendens til at ledighedsstigningerne tager til og af igen i løbet af en lavkonjunktur. Figur 4 viser stigningen i ledigheden under 2. oliekrise samt i kølvandet på kartoffelkuren i 1986.

Figur 4. Månedlige stigninger i ledigheden under forskellige kriser

Anm.: Nulpunktet for de enkelte kriser er januar 1980 for den anden oliekrise, oktober 1987 for kartoffelkuren og juni 2008 for den nuværende krise.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Af figuren fremgår det, at ledighedsstigningen sagtens kan tage til igen efter at have aftaget. Under 2. oliekrise steg ledigheden meget voldsomt i begyndelsen, men ledighedsstigningen begyndte kort efter at falde. 12 måneder efter krisens udbrud var den månedlige stigning helt nede på ca. 1.000 personer, og man troede derfor, at krisen var et overstået kapitel. Ledigheden fortsatte imidlertid med at stige, og stigningen tog rent faktisk til i styrke. Godt 20 måneder efter krisens udbrud så man igen månedlige stigninger i ledigheden på omkring 5.000 fuldtidspersoner.

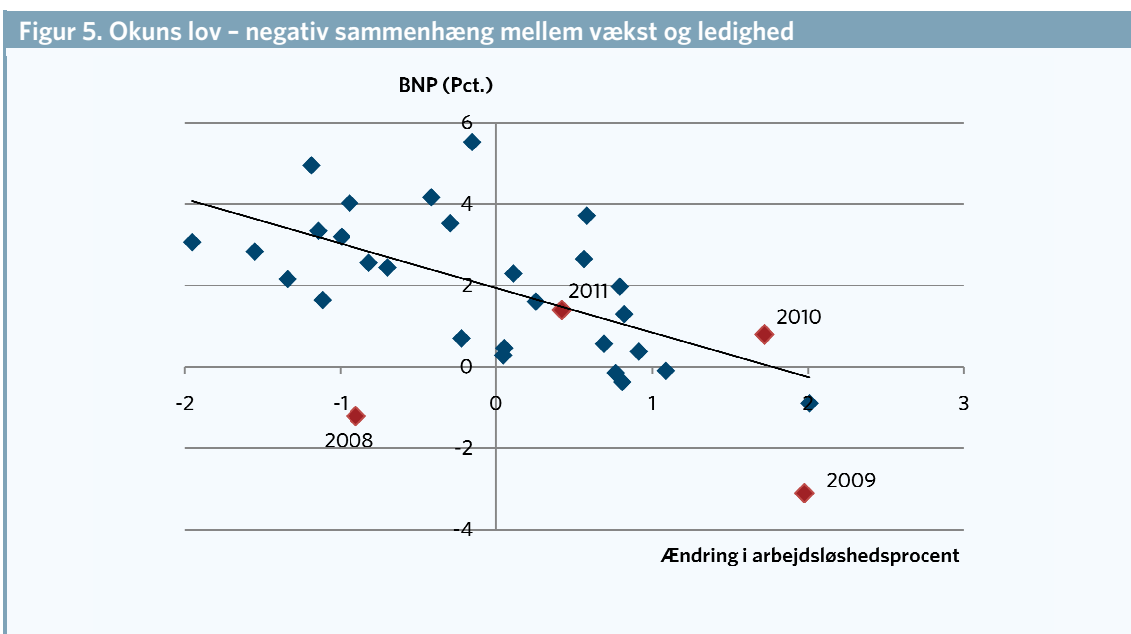
I kølvandet på kartoffelkuren i 1986, som udviklede sig til en meget lang krise, så man faktisk først de største månedlige stigninger efter 12 måneder. Inden da havde man observeret stigninger over 5.000 og ledigheden var endda i efteråret 1988 begyndt at falde lidt igen.

De historiske erfaringer viser altså, at man ikke skal glæde sig for tidligt. Som udviklingen i de tidligere økonomiske kriser viser, svinger stigningerne i arbejdsløsheden under en lavkonjunktur betydeligt. Der er derfor ingen sikkerhed for, at ledigheden ikke kan begynde at stige drastisk igen efter en periode med en mindre stigning.

Arbejdsmarkedet er langt fra en vending

Et andet meget vigtigt aspekt at holde sig for øje, når man skal vurdere de kommende års ledighedsstigning, er, at BNP i år forventes at falde med mellem 3-3½ pct. og kun forventes at vokse svagt de kommende år. Det kan i sagens natur ikke undgå at sætte sit præg på udsigterne for ledighed og beskæftigelse.

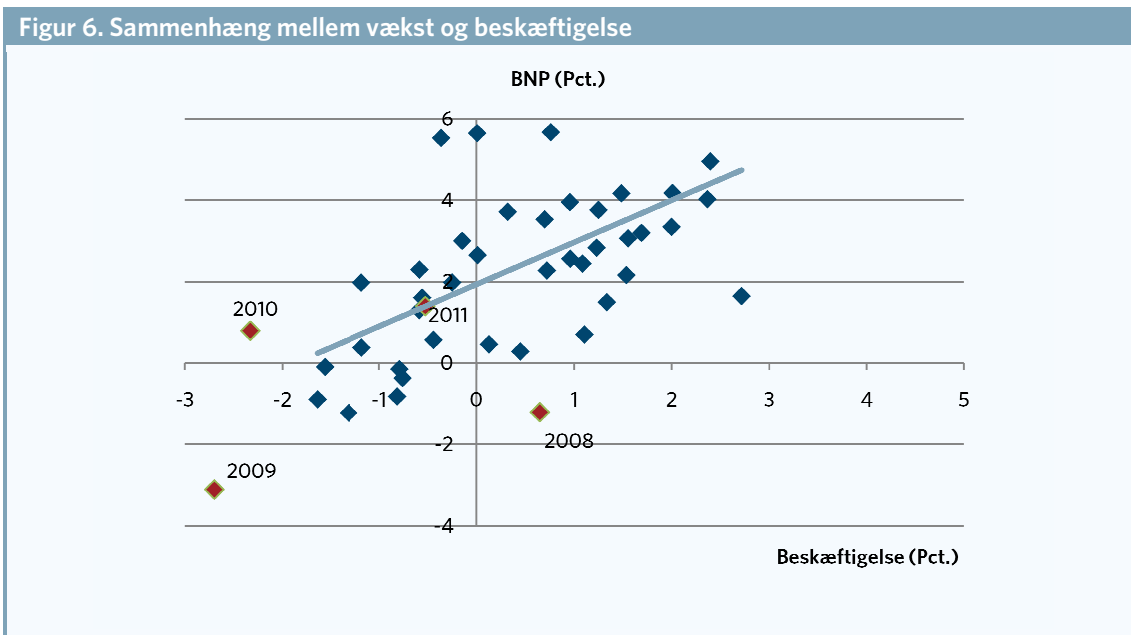
Figur 5 viser sammenhængen mellem væksten i BNP og stigningen i ledighedsprocenten. Som det ses, er der en negativ sammenhæng mellem vækst og ledighed. Når væksten stiger falder ledigheden og omvendt. Nedenstående sammenhæng er i økonomisk teori kendt som Okuns Lov. Hvis man tager sammenhængen meget bogstaveligt, skal ledighedsprocenten op på ca. 6,4 pct., hvis BNP falder med 3,1 pct., som det er tilfældet i AEs prognose for 2009. Det svarer til godt 185.000 fuldtidsledige personer med den størrelse, som arbejdsstyrken har i dag.

Kilde: AE på baggrund af ADAMs databank og AEs prognose, juni 2009.

Så hurtigt kommer det dog næppe til at gå. AE forventer i sin seneste prognose først at passere 170.000 ledige ved udgangen af 2011. Sammenhængen viser imidlertid, at det er svært at forestille sig, at arbejdsmarkedet ikke skulle blive hårdt ramt de kommende år.

Tilsvarende konklusion får man, hvis man i stedet ser på beskæftigelsen. Dette er illustreret i figur 6. Af figuren fremgår det også, hvilken vækst der skal til, for at beskæftigelsen ikke falder – det punkt, hvor kurven skærer y-aksen. Der skal med andre ord en vækst til i omegnen af 2 pct. til før, at beskæftigelsen igen stiger. AEs prognose forudsiger en vækst i 2011 på knapt 1½ pct., hvorfor det er tvivlsomt om arbejdsmarkedet overhovedet vender i 2011.

Kilde: AE på baggrund af ADAMs databank og AEs prognose, juni 2009.

Sammenhængen mellem vækst og ledighed/beskæftigelse er i sagens natur ikke perfekt, men den illustrerer, at med det vækstbillede som tegner sig, er det meget tvivlsomt, at krisen på arbejdsmarkedet er ved at være overstået. Skulle arbejdsmarkedet mod forventning vende før, at vi når en vækst på 1½-2 pct., står Danmark med et produktivetsproblem, som skal tages meget alvorligt. Det skyldes, at produktivitetsvæksten gennem årtier har været den drivende faktor for vores velstandsfremgang herhjemme. Siden 2006 er vi imidlertid løbende blevet mindre produktive, hvilket betyder, at velstanden er faldet.

Faldende arbejdsstyrke holder ledighedsstigningen nede

En anden forklaring på, at ledighedsstigningen er løjet af kan være, at afgang fra arbejdsstyrken er kraftigere end forudset. Tabel 1 viser, at beskæftigelsen indtil videre er faldet kraftigere end arbejdsløsheden er steget. Fra 4. kvartal 2008 til 1. kvartal 2009 faldt beskæftigelsen med 37.000 personer, men ledigheden steg "kun" med 37.000 personer, fordi 20.000 personer forlod arbejdsstyrken.

Tabel 1. Bevægelser på arbejdsmarkedet.

	4.kvt. 2008 -1.kvt. 2009	1.kvt. 2008 -1.kvt. 2009
Ændringer i 1.000 personer		
Beskæftigelse	-37	-53
Ledighed	17	18
Arbejdsstyrke	20	-35

Kilde: AE pba. Danmarks Statistik.

Arbejdsstyrken forventes frem mod 2011 at falde med ca. 50.000 personer, hvilket i sig selv er et historisk stort fald. Flere ældre forventes at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet de kommende år, ligesom flere af de svage grupper, som vi de senere år har haft held til at få i arbejde sandsynligvis mister fodfæstet på arbejdsmarkedet.

Den kraftigt faldende arbejdsstyrke kan have store negative konsekvenser for den finanspolitiske holdbarhed. 50.000 færre personer i arbejdsstyrken svarer eksempelvis til det antal personer, som Arbejdsmarkedskommissionen blev bedt om at finde på arbejdsmarkedet for at lukke et hul i regeringens 2015-plan på 14 mia. kr. om året. De personer, som forlader arbejdsmarkedet kommer ikke bare igen – de ældre kommer i sagens natur ikke tilbage, når de først har trukket sig tilbage på efterløn og de svage grupper, har i forvejen ikke den stærkeste tilknytning til arbejdsmarkedet, hvorfor de ikke uden videre bare vender tilbage, når konjunktursituationen vender til det bedre.

Krisen kan føre til permanent skade på økonomien

AE mener, at det er på høje tid at gøre brug af det mest effektive våben politikerne har til deres rådighed: Offentlige bygge- og anlægsinvesteringer. Offentlige bygge- og anlægsinvesteringer er op til fem gange så effektive som skattelettelser og gavner ikke kun bygge- og anlægssektoren. Hvis man gennemfører vismændenes forslag om offentlige investeringer på 15 mia. kr. i både 2010 og 2011, vil man kunne redde 20.000 stillinger i 2011. 48 pct. af de 20.000 stillinger vil ligge i bygge- og anlægssektoren, 44 pct. i servicesektoren og 8 pct. i industrien.

De første tegn på, at krisen er ved at sætte sig i strukturerne på arbejdsmarkedet kan allerede ses. Mange af de grupper vi de senere år har haft held til at få i beskæftigelse – herunder ikke mindst kontanthjælpsmodtagere, som man ikke troede, at det var muligt at få i beskæftigelse – er allerede ved at miste fodfæstet på arbejdsmarkedet. Det er en trist udvikling, som kan få alvorlige konsekvenser for den finanspolitiske holdbarhed.

Vi risikerer på den måde, at der kommer en permanent skade på vores økonomi, som er svær at rode bod på igen. Både vismændene og OECD advarer om muligheden for, at den strukturelle ledighed kan begynde at stige igen, fordi flere risikerer at blive fanget i langtidsledighed og dermed får svært ved at komme tilbage i beskæftigelse. Hvis den strukturelle ledighed stiger med 20.000 personer koster det 5-6 mia. kr. i finanspolitisk råderum om året.

Den aktive arbejdsmarkedspolitik spiller en vigtig rolle og er med til at bevare arbejdsløses tilknytning til arbejdsmarkedet. I maj måned 2009 steg aktiveringsgraden lidt igen efter at være styrtdykket siden januar. Aktiveringsgraden er dog stadigvæk meget lav, og man må derfor håbe, at sidste måneds udvikling fortsætter.

Samtidig bør vi have et øget fokus på voksen- og efteruddannelse. Unge uden uddannelse – og unge som i øjeblikket mister jobbet – skal tilbage på skolebænken. Midlertidig arbejdsdeling kan være en udmærket kortsigtet løsning, men det må ikke blive en sovepude. Hvis udsigten til et job på forhånd er håbløs, er det på sin vis bedre at komme videre og søge andet arbejde eller overveje at tage en uddannelse.

På den lange bane er det vigtigt, at uddannelsesniveaet i arbejdsstyrken bliver øget, så vi er rustet til de opgaver, der venter på den anden side af den økonomiske krise. Et højere uddannelsesniveau i arbejdsstyrken vil kunne øge vores produktivitet på sigt. Det er afgørende for finansieringen af den fremtidige velfærd.